

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja 10.— K

pol leta 5.—

četri leta 25.—

posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat 16 h

dvakrat 14 "

trikrat 12 "

za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 10 h.

Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 30. nov. 1917.

Slovensko učiteljstvo za narod.

Pod tem naslovom prijavlja „Hrvatski Dom“, glasilo „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“, v svoji 20. številki uvodnik, ki govori o manifestu naše Zaveze z dne 10. septembra t. l. in ki se nam zdi po svoji vsebini tako važen, da moramo z njim seznaniti tudi svoje bralce. Članek se glasi:

Vodstvo Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva upravnilo je 10. rujna o. g. Jugoslovanskemu klubu u Beču proglas, u kojem snažno ističe, kako treba da osnovno školstvo pomaže realiziranje političkih ciljeva države. U proglasu, koji je napisan u prvom redu velikim zauzimanjem za narodnu stvar, ukralo su i pregnantno izneseno misli, kojima se prikazuje značenje osnovne škole za kulturni, politički i ekonomski razvitak naroda. pa ćemo našim čitaocima najznatnije od iznesenih misli prikazati i s obzirom na to, prilike osvijetliti.

Prva i najjača misao, što se očituje u svakoj rečenici spomenutoga proglasa, jest odbrana od tujdinskih utjecaja, koja u krilu malenih naroda kao što je naš, reprezentira osnovku svake kulturne akcije, pa prema tome i osnovku školske i učiteljske djelatnosti, koja treba da stvarno, gradom i formom, u koju zaodijeva pojave i života narodnoga, izgradi budućega člana naroda i čuva ga od trdijinskih utjecaja. Ovo je znatno i vitalno pitanje naše i to stim većma, što se često događa, da na mnogo mjesta nije smo načistu, što je zapravo narodno i kako se narodna jedinstvena snaga izgrađuje. Tujdinski duh upio se u narodni život već tolikom snagom na mnogim mjestima, da zapravo i nestaje pravoga osjećaja za ono, što je naše, a poglavito je pogiboljan po narodni opstanak taj duh tamo, gdje dolazi po spoljašnosti svojoj nalik narodnim našim bojama, dok je u sadržini svojoj i po sili, kojom utječe na duševni razvitak, tudi narodu našem. Ovakve obrazovne elemente oko teško

opaža i gdje nema za narodnu stvar obrazovana srca, koje čuti i razlikuje narodno od tujdijega, unosi se tujdinski duh svijesno i prilagođuje tujdinstvu, koje onda u njemu nalazi prikladan put za realiziranje svojih aspiracija. Na mnogim mjestima još je i spoljašnje poznavanje narodnoga duha i narodne obrazovne gradje slabo i budno samo kao fraza bez sadržine i pravoga poznavanja stvari. Za ovo je vrlo karakterističan događaj, što ga je nedavno spomenuo jedan naš pedagoški pisac. Neki je školski stručnjak u svojoj raspravi teoretski izložio misao, da treba djeci podavati narodnu literaturu, a kad je stvarno počeo da prikazuje obrazovna vrijednost pojedinih proizvoda u čitankama, svom se žestinom oborio najprije na jednu čisto narodnu stvarcu. Zar to nije spoljašnje i frazersko zagovaranje obrazovanja narodnom literaturom, koje nije kod nas osamljeno i koje ćemo na svakom koraku susresti. Prema tome je prva i najjača potreba za odbranu od tujdinstva u tom, da se obrazuju školski radnici, koji će stvarno i sa čuvstvom moći pridizati narodni duh nesamo riječima, nego naročito snagom, koja će biti produkt čitavoga njihova rada, mišljenja i čuvstvovanja. A zato je potrebno, da su pojedini elementi, na koje se obrazovni rad početne škole poziva i s kojima on djeluje pridizajući kulturnu snagu člana narodnoga, probrani i pročišćeni prema narodnom karakteru i dovedeni u skladu cjelini prema ciljevima, do kojih treba obrazovanost da narod dovede, kako bi on postao djelatna kulturna jedinica, koja svojim zasebnim značenjem u kolu ostalih naroda reprezentira jednu osobitu i drugima potrebnu silu, kojom se opća čovječanska kulturna djelatnost popunjava i jača. Samo na takvoj osnovci, koju također ističe proglas jugoslovanskog učiteljstva dovoljnom snagom, moći će se postići i oni ciljevi, što ih postavlja današnje narodno obrazovanje s obzirom na vremena, koja će nastupiti nakon rada i u kojima će narodi u međusobnom pomaganju i zajedničkom kult. djelov. graditi sreću čovječanstva složno, mirno popunjujući jedan drugoga, a ne kao dosada sprečavajući se u svojim nastojanjima. Ovaj veliki i lijepi cilj, što ga diktira sva prava kultura prije ovoga rata jednako

kao i danas, dok još plameni demon razarajućom snagom krči putove do plemenitijega shvaćanja svijeta i čovjeka, jednako se naslanja na onaj o radu za odbranu od trdijinskih utjecaja, što smo ga naprijed istakli. Po njemu postaje narodno uzgajanje, kojemu treba početna škola da postavi siguran i širok temelj, traženje područja, u kojem će se najuspješnije zaposliti narodna radna snaga i to traženje takva područja, po kojem će jedan narod pomagati drugi i unapređivati jednakom snagom svoje kao i tuđe ciljeve, onako otprilike, kao što i valjano altruistički obrazovani pojedinac podižući sebe podiže i snagu svoje socijalne skupine. Ovakome bratstvu naroda polaže se osnovka samo čisto narodnim obrazovanjem, koje se osniva na iskorišćivanju narodnih osobina, narodnoga tla i narodnih odnosa prema susjednim narodima. Karakteristično je i vrijedno, da se naročito zabilježi, da proglas jugoslovanske učiteljske Zaveze na osnovi čvrste istaknutih osnovnih misli zaključuje: „Zato je prvi zahtjev, što kuca na naša vrata, reforma svega školstva kao glavnoga kulturnog činioca, kao prvotnog izvora i kulminacije narodne kulture, kao glavne poluge razvitka i napredka i kao glavnoga oružja u kulturnoj utakmici i borbi za opstanak“. Ni nacionalni principi, ni socijalni zahtjevi, što ih ističe sadašnje doba, bez obrazovanosti ne mogu se ni zamisliti, a kamoli uspješno provesti. Demokratska načela i ostalo, što ih novi društveni poredak ističe, ne može se uspješno provesti sve dotle, dok se duševni život članova društva ne podigne kulturno na jednaku visinu, dok se naime ne stvori duševna jednakost, a to može samo opća obrazovanost, kojoj utire prve putove pučka škola. Dok nema takve kulturne jednakosti, koja se, mimogred budi rečeno, ne shvaća kao jednakost u sposobnostima, nego upravo u njihovoj raznolikosti i razvitku prema duševnoj snazi pojedinca, pa u jednakom gledanju na kulturu i život i jednakom čuvstvovanju za ono, što je dobro i lijepo, ne može da se razvije pravo demokratsko društvo. Sposobnosti će uvijek ostati različite, ovdje jače, ondje slabije, jer to nije u vlasti obrazovnoga rada; ali snaga, kojom se sposobnosti potiču na djelatnost, kojom se pojedinac zaposluje prema svojim sposobnostima i kojom se

određuje put, kuda treba da se radna snaga kreće i kamo, da se ona priklanja, stvar je obrazovanosti i u tom se mora postići jednakost, što je preduvjet demokratizovanju društva.

Ističući proglas ove misli navodi još napose, kako je učiteljstvo dosada nastojalo, da to zadovolji, pa kako je u tom svojom nastojanju bilo sprečavano od različitih faktora bilo socijalnih, kulturnih ili političkih, a naročito pak položajem, što mu ga određuju materijalne prilike za ovo vrijeme rata kao i prije. Za izvršenje velikih zadataka traži učiteljstvo pomoć svoju faktora, traži pomoć moralnu i materijalnu, jer samo paralelnim utjecajem jedne i druge može se radna snaga snažno pokrenuti i pravim putem ravnati.

Otvoreno i muževno istupa učiteljstvo udruženo u Zavezi pred predstavništvo svoga naroda pridružujući se njegovim nastojanjima oko preporoda narodnoga nastojeći time, da i ono učestvovanje kod uvodjenja narodnoga života u novu fazu, kako i dolikuje pravomu narodnom učiteljstvu, koje treba da bilu narodnom osluškujе uvijek budno i prema njegovim otkucanjima svoja nastojanja udešava. Ono je liječnik narodne duše, koji jača njezinu snagu i oprema za posao, u kojem se svaki dašnjim radom, borbom za korcu kruha, prinosi općoj narodnoj borbi prava i uporabiva snaga, jer kako naučimo pojedinca boriti se za opstanak, tako ćemo i čitav narod udesiti za takvu borbu. Što stvaramo jače i otporniji narod. Učiteljstvo Zaveze svijesno je toga, pa zato istupa muževno i odvažno pružujući u teškim časovima iskušanom narodu jako i plemenitu ruku pomoćniku.

Tudi „Věstník Zenského ústředního spolku jednot učiteljských v král. Českém“ opozarja češko učiteljstvo s simpatičnim in odobrujućim besedami na manifest naše Zaveze, ki je zbudil tudi v krogih vseslovenske javnosti splošno pozornost in obće odobravanje. Splošni vtisk, ki ga je napravil ta manifest, je ta, da je bila prava beseda izgovorjena na pravem mestu in ob pravem času!

Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Slavosni koncert 3. novembra 1917. — Koncert Klare Musil. — Koncert Zlatka Balakoviča.

Sezona je tu, priredb imamo razmeroma malo, tako da ima kritika tudi malo svojega neheležnega posla. Naš hram Talije bo tudi letos zaprti drami in operi. Vodstvo navaja razne vzroke in težkoče, ki ovirajo zopetno vzpostavitev slovenskega gledišča, dočim je g. režiser Milan Skrbinskih drugačnega mnenja. Zagotavljajo pa, da se iz dohodkov Kina Centrala nabira poseben fond za ustanovitve gledišča. Vederemo! Nemško gledišče je začelo svojo sezono in med njegovimi stalnimi posetniki je je mnogo Slovencev, nekoliko manj Slovencev. O zavodnosti raje molčimo!

O gledišču smo doživeli dva razprodana koncerta dunajske operne pevke Gertrude Foerstel, v „Unionu“ pa

enega, ki ima za nas vsaj nekaj pomena. Solistinja je namreč pela — v nemškem jeziku — 3 samospve Antona Lajovica, s katerimi bo morda nastopila na Dunaju in pokazala svojim rojakom vzorna dela našega modernega mojstra.

Za slavosni koncert v proslavo godu cesarja Karla je obljubil sodelovanje tenorist hrvaške opere g. Jastrzebsky, ki pa radi spremembe repetitorja ni mogel priti v Ljubljano. V sili je priskočila na pomoč gđ. Cirila Medvedova, absolventka konservatorija, nova moč, o kateri so zadnje čase mnogo govorili. Pela je dve hrvaški pesmici Ružiča in Klaiča, arijo iz opere „Samson in Dalila“ ter H. Sattnerjevo „Zaostali ptič“. Ne glede na to, da so bili tempi v zadnji pesmi nekam čudni, jo je pevka zapela skoro še najbolj občuteno. Prednašanje drugih točk je preveč dišalo po šoli, manjkalo mu je temperamenta, razmaha. Alt Cirile Medvedove ni napčen in bo ob primernem negovanju in piljenju mnogo boljši. Tudi bo izginito distoniranje v nizki legi. Bil je to res prvi nastop nove domače solistke, ki ji želimo napredka in lepe bodočnosti.

Drugi del vzporeda je absolvirala v posebno veselje ljubljanskega občinstva g. Irma Polakova. Izbrala si je za svoj nastop razven par opernih arij skladbe, zložene v opernem žanru. Ona je pač v opereti najbolj doma. Pela je tudi Adamovičevega „Planinca“, pač eno najslabših njegovih skladb, koncesijo operetno razvignjen ušesom. Adamič je hotel napisati domačo slovensko pesemco, pa mu je ušla iz peresa sladka dunajska operetna vložka. Zanj ga je svojčas v „Novih Akordih“ neusmiljeno okrcal urednik dr. Gojmir Krek. „Planinca“ še nštem videl na nobenem vzporedu, le g. Irma Polakova je našla dopadajenje nad njim, kar jasno kaže njen okus. Pa še nekaj slovenjenega Ziehrerja smo slišali in na koncu znani „Gimpellied“. Večjega veselja ljubljancem g. Polakova ni mogla prirediti. Naše samospve literature pa gospa Polakova noče poznati! Nepoboljšljiva grešnica!

Obe solistki je spremljal na klavirju ravnatelj hrvaške opere g. Nikola pl. Faller.

Dne 8. t. m. smo v deželnem gledišču poslušali operno pevko Klaro Musil,

rodom Čehinjo, po vzporedu sodeč strogo Nemko. Par dni prej je neznansko zanjjo pel reklamni boben, zlasti v uradnem listu, gledišče pa vseeno ni bilo razprodano. Klara Musil je rutinirana koloraturka. Ima jasen, prožen glas, do natančnosti izšolan in izčizeliran, tehnika prvovrstna. Pevki so se koloraturne arije imenitno posrečile, zlasti že tolirke po g. Otahalo vi peti „Ples senc“ iz opere „Dinorah“. Občuteno, fino prednašanje g. Musil sem občudoval v Schumannovi pesmi „Noč v mesečini“, najboljši točki vsega vzporeda ste bili g. Mahlerjeva: „Kdo si je izmislil pesmico“ in H. Pfitznerjeva „Gretel“. So to skladbe novejšje smeri, elegantne po koncepciji in odlične po svojih harmonijah.

G. Musil je spremljal na klavirju profesor Karel Seve rin, izborni, diskreten spremljevalec, kakoršnihi smo v Ljubljani malo čuli. Zalostno, da je solistinja pela izljučno le nemške stvari. Kako hvaležno bi ji bilo občinstvo, pi je nemških koncertov do grla sito, za kakšne lepe skladbe iz češke samospve literature! V tujini je češka pevka zatajila svojo narodnost, katere bi si